

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
„ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ”
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з навчальної дисципліни „ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА”
підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право»**

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри
правознавства
31 травня 2016 року
протокол № 10
Зав. кафедри
_____ проф. Лаврик Г.В.

Модуль I

ДЕРЖАВА, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ПРАВО

Тема 1. Предмет і метод загальної теорії держави і права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Об'єкт і предмет юридичної науки.
2. Функції загальної теорії держави і права.
3. Загальна теорія держави і права в системі суспільних наук.
4. Світоглядні (філософські) методи пізнання державно-правових явищ.
5. Загальнонаукові методи пізнання державно-правових явищ.
6. Конкретно-наукові методи пізнання державно-правових явищ. Формально-логічний метод. Порівняльно-правовий метод.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

наука, юридична наука (правознавство), функції юридичної науки, об'єкт науки, предмет науки, принципи науки, теорія держави і права, предмет теорії держави і права, державно-правова закономірність, методологія юридичної науки, метод науки, методика.

Тема 2. Поняття, сутність і походження держави

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Публічна влада у первіснообщинному суспільстві.
2. Основні закономірності виникнення держави.
3. Ознаки держави, які відрізняють її від самоврядування первіснообщинного ладу.
4. Особливості формування держави в різних країнах світу.
5. Основні причини зміни типів держави.
6. Особливості процесів державотворення в сучасних умовах.
7. Взаємозв'язок держави і права.
8. Соціальна сутність сучасної Української держави.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

державна територія держави, населення держави, державна влада, державний суверенітет, єдність суверенітету, неподільність суверенітету, невідчужуваність суверенітету, суверенні права держави, народний суверенітет, національний суверенітет, типологія держави, історичний тип держави, родова община, афінська форма виникнення держави, римська форма виникнення держави, германська форма виникнення держави, східний (азіатський) шлях формування держави.

Тема 3. Функції держави

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Співвідношення функцій держави із сутністю, соціальним призначенням і завданнями держави.
2. Функції держави в умовах демократичної трансформації суспільства.
3. Функції Української держави.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

функції держави, зміст функції держави, об'єкт функції держави, загальносоціальні функції держави, функції держави щодо захисту групових інтересів, головні функції держави, похідні (додаткові) функції держави, внутрішні функції держави, зовнішні функції держави, гуманітарна функція держави, екологічна функція держави, соціальна функція держави, культурно-виховна функція держави, господарсько-стимулююча функція держави, господарсько-організаційна функція держави, науково-організаторська функція держави, демократизаторська функція держави, національно-забезпечувальна функція держави, охоронна функція держави, правові форми діяльності держави, правотворча діяльність, правозастосовча діяльність, правоохоронна діяльність, контрольно-наглядова діяльність, інтерпретаційно-правова діяльність, засновницька (установча) діяльність держави, організаційно-господарська діяльність держави, організаційно-регламентаційна діяльність держави, методи здійснення функцій держави.

Тема 4. Форми держави

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Фактори, що обумовлюють багатоманітність форм держави.
2. Типові і нетипові форми держави: порівняльна характеристика.
3. Стан та перспективи розвитку форми Української держави.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

форма держави, форма державного правління, форма державного устрою, державний режим, монархія, необмежена монархія, деспотична монархія, абсолютна монархія, обмежена монархія, дуалістична монархія, парламентарна (конституційна) монархія, виборна монархія, теократична монархія, республіка, президентська республіка, парламентська республіка, змішана (президентсько-парламентська чи парламентсько-президентська) республіка, президентська монархія, унітарна (проста) держава, федерація, конфедерація, імперія, демократичний державний режим, антидемократичний державний режим.

Тема 5. Демократична держава

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття і соціальна цінність демократії. Переваги і недоліки демократії.
2. Форми та інститути демократії.

3. Принципи демократії.
4. Функції демократії.
5. Демократія і самоврядування.
6. Демократія в умовах України.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

народовладдя, демократія, держава соціальної демократії, безпосередня (пряма) демократія, непряма (представницька, виборна) демократія, інститути демократії, суб'єкти демократії, принципи демократії, функції демократії, самоврядування, місцеве (територіальне) самоврядування.

Тема 6. Механізм держави і державний апарат

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Державна служба: загальна характеристика.
2. Механізм Української держави: загальна характеристика.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

механізм держави, державні органи, державні підприємства, державні установи, апарат держави, орган держави, первинні державні органи, похідні державні органи, принцип розподілу влади, принцип демократизму, принцип професіоналізму і компетентності, принцип пріоритету прав і свобод людини, принцип ненасильства, законодавча влада, виконавча влада, судова влада, державна служба, державні службовці, посада, посадова особа державного апарату, компетенція.

Тема 7. Громадянське суспільство, політична система і держава

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття та ознаки політичної влади.
2. Поняття і види громадських об'єднань.
3. Взаємодія держави з об'єднаннями громадян.
4. Місце громадських організацій у політичній системі суспільства.
5. Місце і роль релігійних конфесій у політичній системі.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

громадянське суспільство, громадянське суспільство соціальної демократії, влада, політична влада, політична система (у вузькому розумінні), політична система (у широкому розумінні), структура політичної системи, суб'єкти політики, політичні партії, політичні рухи, об'єднання громадян, громадські організації, органи громадської самодіяльності, громадські рухи, політичні норми, політичні відносини, політичні функції, політичний процес, політичний режим, політична свідомість, політична ідеологія, політична психологія.

Тема 8. Правова держава

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Взаємозв'язок правової держави і громадянського суспільства.
2. Конституційні основи та головні напрямки будівництва правової держави в Україні.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

принцип верховенства (панування) права, правова держава, соціальна держава.

Тема 9. Держава, право та особа

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
2. Права і свободи людини і громадянина в їх історичному розвитку.
3. Види прав, свобод і обов'язків людини і громадянина.
4. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в демократичній правовій державі.
5. Правовий статус особи: поняття, структура, види.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

право як загальносоціальне явище, права людини, права і свободи людини і громадянина, обов'язок людини, правовий статус особи, громадянські та політичні права, соціально-економічні та культурні права, колективні або солідаристські права, фізичні (вітальні, життєві) права людини, особистісні права людини, культурні (гуманітарні) права людини, економічні права людини, політичні права людини, гарантії прав людини.

Модуль II СУТНІСТЬ, НОРМА І ФОРМА ПРАВА

Тема 10. Поняття, сутність і походження права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Теорії походження права.
2. Соціальні норми первіснообщинного ладу.
3. Закономірності виникнення права.
4. Відмінності права від соціальних норм первіснообщинного ладу.
5. Праворозуміння та його значення для процесу пізнання права.
6. Соціальна цінність права.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

право як загальносоціальне явище, юридичне право, об'єктивне юридичне право, суб'єктивне юридичне право, нормативність права, функції права, праворозуміння, соціальні норми, мононорми, ритуали, обряди, звичаї, табу, міфи, традиційне («примітивне») право, історичний тип права.

Тема 11. Принципи права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Принцип верховенства права (панування права): генезис та державно-інституційне втілення.
2. Співвідношення принципів верховенства права і верховенства закону.
3. Роль принципів як загальних орієнтирів у правотворчості та правореалізації.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

принципи права, загальнолюдські (цивілізаційні) принципи права, типологічні принципи права, конкретно-історичні принципи права, загальносоціальне право, загальноправові принципи, міжгалузеві принципи права, галузеві принципи права.

Тема 12. Право в системі соціальних норм

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття і види соціальних норм.
2. Співвідношення технічних і правових норм.
3. Право і мораль.
4. Право і звичай.
5. Корпоративні норми та їх співвідношення з правом.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

соціальні норми, право, мораль, звичай, традиції, норми права, корпоративні норми, технічні норми.

Тема 13. Норми права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Вольовий та представницько-зобов'язуючий характер норми права.
2. Правові презумпції.
3. Юридичні фікції.
4. Правові аксіоми.
5. Співвідношення норми права і статті нормативно-правового акта.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правова норма, структура (внутрішня форма) норми права, диспозиція норми права, гіпотеза норми права, санкція норми права, регулятивні (правоустановчі) норми права, правоохоронні норми права, імперативні норми права, диспозитивні норми права, рекомендаційні норми права, заохочувальні норми права, уповноважуючі норми права, зобов'язуючі норми права, забороняючі норми права, матеріальні норми права, процесуальні норми права, спеціалізовані норми права, норми-засади, визначально-установчі норми, норми-дефініції, норми-презумпції, норми-строки, норми-преюдиції, норми-фікції, норми-конструкції, нормативно-правовий припис.

Тема 14. Форми права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Взаємозв'язок сутності, змісту та форми права.
2. Фактори, які обумовлюють різноманітність форм права.
3. Форми релігійного права.
4. Форми міжнародного права.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

матеріальні джерела права, ідеальні (ідейні, ідеологічні) джерела права, формальні джерела права, нормативно-правовий акт, релігійні тексти як джерело права, правовий звичай, правовий (судовий чи адміністративний) прецедент, нормативно-правовий договір, правова доктрина.

Тема 15. Нормативно-правовий акт

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Конституція, її місце в правовій системі.
2. Порядок прийняття законів в Україні.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

нормативно-правовий акт, юридична сила нормативно-правових актів, загальні нормативно-правові акти, спеціальні нормативно-правові акти, надзвичайні нормативно-правові акти, індивідуально-правові акти, закони, конституційні закони, звичайні (поточні) закони, надзвичайні закони, конституція, підзаконний нормативний правовий акт, пряма (безпосередня) дія нормативно-правового акта, зворотна дія нормативно-правового акта, переживаюча дія нормативно-правового акта, зупинення (призупинення) дії нормативного акта.

Тема 16. Система права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Місце і роль системи права в правовій системі держави.
2. Регулятивне та охоронне право.

3. Співвідношення між нормами міжнародного та національного права.
4. Галузі права України: загальна характеристика.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

система, система права, правова система, предмет правового регулювання, метод правового регулювання, імперативний (централізований) метод, диспозитивний (децентралізований) метод, структура системи права, правова норма, інститут права, підгалузь права, галузь права, правовий режим, публічне право, приватне право, конституційне право, кримінальне право, адміністративне право, фінансове право, цивільне право, трудове право, цивільне процесуальне право, кримінально-процесуальне право.

Тема 17. Система законодавства

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття законодавства: проблемні аспекти.
2. Законодавство і право: співвідношення понять.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

законодавство, структура законодавства, нормативно-правовий припис, нормативно-правовий акт, інститут законодавства, галузь законодавства, кодекси.

Тема 18. Правоутворення

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Співвідношення правоутворення і правотворчості.
2. Поняття і види консолідації нормативних актів.
3. Звід законів як форма систематизації законодавства.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правоутворення, правозакріплення, правотворчість, функції правотворчості, законодавча техніка, юридичні терміни, спеціально-технічні терміни, спеціально-юридичні терміни, систематизація законодавства, інкорпорація, офіційна інкорпорація, неофіційна інкорпорація, кодифікація, кодифікаційний акт, консолідація.

Модуль III РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА

Тема 19. Правові відносини

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Місце і роль правових відносин у правовій системі держави.
2. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правові відносини, суб'єкт правовідносин, правосуб'єктність, правоздатність, загальна правоздатність, спеціальна правоздатність, дієздатність, деліктоздатність, компетенція, правовий статус особи, зміст правовідносин, суб'єктивне право, правомочність, юридичний обов'язок, об'єкти правовідносин, юридичні факти, юридичні дії, юридичні події, правові презумпції.

Тема 20. Правова поведінка

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття і види міжнародних правопорушень.
2. Причини правопорушень і шляхи їх усунення.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правова поведінка, правомірна поведінка, необхідна правомірна поведінка, бажана правомірна поведінка, соціально допустима правомірна поведінка, принципова правомірна поведінка, звичайна правомірна поведінка, вимушена правомірна поведінка, пристосовницька (конформістська) правомірна поведінка, маргінальна правомірна поведінка, правопорушення, склад правопорушення, об'єкт правопорушення, об'єктивна сторона правопорушення, суб'єкт правопорушення, суб'єктивна сторона правопорушення, вина, умисел, необережність, мотив, мета, злочини, проступки.

Тема 21. Юридична відповідальність

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.
2. Підстави звільнення від юридичної відповідальності.
3. Основи юридичної відповідальності за Конституцією України.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

перспективна (позитивна) юридична відповідальність, ретроспективна (негативна) юридична відповідальність, державний примус, принципи юридичної відповідальності, функції юридичної відповідальності, підстави юридичної відповідальності, фактична підстава юридичної відповідальності, юридична підстава юридичної відповідальності.

Тема 22. Реалізація норм права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Відмінність правозастосовчих актів від нормативних та інтерпретаційних актів.
2. Прогалини в праві, засоби їх подолання і усунення.
3. Юридичні колізії та шляхи їх подолання.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

реалізація норм права, використання норм права, виконання норм права, дотримання норм права, застосування права, оперативно-виконавча діяльність, правоохоронна діяльність, правосуддя, юридична кваліфікація факту, акт застосування права.

Тема 23. Тлумачення норм права

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Необхідність тлумачення норм права.
2. Відмінність інтерпретаційно-правових актів від індивідуально-правових і нормативно-правових актів.
3. Роль і значення Конституційного суду України в тлумаченні Конституції України та законів України.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

тлумачення норм права, тлумачення-з'ясування (усвідомлення) норм права, тлумачення-роз'яснення норм права, спосіб тлумачення норм права, граматичний (словесний, філологічний, мовний, текстуальний) спосіб тлумачення норм права, логічний спосіб тлумачення норм права, систематичний спосіб тлумачення норм права, історичний спосіб тлумачення норм права, телеологічний (цільовий) спосіб тлумачення норм права, спеціально-юридичне тлумачення норм права, офіційне тлумачення норм права, нормативне (загальне) тлумачення норм права, казуальне (індивідуальне) тлумачення норм права, автентичне тлумачення норм права, легальне (делеговане) тлумачення норм права, неофіційне тлумачення норм права, адекватне (буквальне) тлумачення норм права, поширювальне тлумачення норм права, обмежувальне тлумачення норм права, інтерпретаційно-правовий акт (акт офіційного тлумачення правової норми).

Тема 24. Законність і правопорядок

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття і функції законності.
2. Законність і демократія.
3. Законність і правовий режим. Правозаконність.
4. Поняття і соціальна цінність правопорядку.
5. Співвідношення режиму законності, правового режиму і правопорядку.
6. Гарантії законності і правопорядку.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

законність, загальність законності, єдність законності, доцільність законності, реальність законності, функції законності, правовий порядок, громадський порядок, гарантії законності і правопорядку, юридичні гарантії законності і правопорядку.

Тема 25. Правова свідомість і правова культура

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Поняття, структура та функції правосвідомості.
2. Види правосвідомості.
3. Правосвідомість і право.
4. Правова культура: поняття та структура.
5. Поняття та види деформації правосвідомості.
6. Правове виховання: поняття, форми, методи.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правосвідомість, функції правосвідомості, пізнавальна функція правосвідомості, регулятивна функція правосвідомості, оцінна функція правосвідомості, правові установки, правова орієнтація, правова психологія, правова ідеологія, побутова (буденна, емпірична) правосвідомість, фахова (професійна) правосвідомість, наукова (теоретична) правосвідомість, індивідуальна правосвідомість, групова правосвідомість, масова правосвідомість, суспільна правосвідомість, правова культура суспільства, правова культура особи, правовий інфантилізм, правовий ідеалізм (романтизм), правовий дилетантизм, правова демагогія, «переродження» правосвідомості, правовий нігілізм.

Тема 26. Правове регулювання суспільних відносин

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Правове регулювання і правовий вплив: співвідношення понять.
2. Якість, економічність і цінність правового регулювання суспільних відносин.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правове регулювання, правовий вплив, сфера правового регулювання, сфера можливого (потенційного) правового регулювання, сфера необхідного правового регулювання, сфера законодавчого (легального) регулювання, сфера правореалізуючого регулювання, предмет правового регулювання, способи правового регулювання, дозвіл, зобов'язування, заборона, метод правового регулювання, імперативний метод, диспозитивний метод, рекомендаційний метод, заохочувальний метод, тип правового регулювання, загальнодозвільний тип правового регулювання, спеціально-дозвільний (загально-забороняючий) тип правового регулювання, правовий режим, нормативне правове регулювання, індивідуальне правове регулювання, централізоване правове регулювання, координаційне правове регулювання,

автономне правове регулювання, механізм правового регулювання, структура механізму правового регулювання, техніка правового регулювання (юридична техніка), ефективність правового регулювання, мета правового регулювання, результати правового регулювання.

Тема 27. Правові системи світу

1. Опрацювати програмні питання, винесені на самостійне опрацювання:

1. Порівняльне правознавство: загальна характеристика.
2. Соціалістична правова сім'я.
3. Особливості становлення та розвитку національної правової системи України.

2. Укласти глосарій основних термінів та понять до теми:

правова система, національна правова система, правова сім'я, романо-германська правова сім'я, англо-американське право, загальне право, право справедливості, правовий прецедент, сім'я релігійно-традиційного права, мусульманське право, шаріат, фікс, коран, сунна, іджма, кірас, канонічне право, індуське право, веди, смрити, іудейське право (єврейське право), далекосхідне право, японське право, звичаєве право, соціалістична правова сім'я.